

FİRƏNGİZ ƏLİZADƏ: MUSİQİYƏ BAĞLI SƏNƏTKAR

Rəna MƏMMƏDOVA

"Firəngiz Əlizadə, şübhəsiz, bizim dövrün lider bəstəkarlarından biri və Qərbdə müasir klassik musiqi sahəsində əhəmiyyətli müvəffəqiyyətlərə nail olan müsəlman dünyasının yeganə nümayəndəsidir". Beynəlxalq Nəşriyyatın direktoru Doktor Hans Sikorskiyə məxsus olan bu fikirdə böyük həqiqət var.

Doğrudan da, Firəngiz Əlizadənin geniş və çoxaspektli yaradıcılıq fəaliyyəti təkcə bir məkana sığmır. O, müasir dünyada dərin münaqişə və ziddiyyətlərin hökm sürdüyü bir vaxtda Qərb və Şərq arasında musiqi körpüsü salan, öz əsərləri

ilə sülhə və əminamanlığa çağıran, düşündürən nadir və təkrarolunmaz sənətkardır.

Firəngiz Əlizadə hamını öz ətrafında birləşdirməyi, yaradıcılığı ilə özünə cəlb etməyi bacaran şəxsiyyətdir. Təsadüfi deyil ki, onun əsərləri dünyanın müxtəlif ölkə və qitələrində ən məşhur musiqiçilər tərəfindən ifa edilir və müxtəlif musiqi kollektivlərinin repertuanna daxil edilməsi arzu olunur. Bu səbəbdən də bütün bəşəriyyətə, qlobal problemlərin şərhinə üstünlük verən sənətkarın

esərləri dünya musiqi ictimaiyyətində böyük rezonans doğurur və həmişə yüksək dəyər qazanır.

Firangiz Əlizadə daima fəaliyyətdə olan sənətkardir. Hər zaman onun yeni əsəri, yeni uğuru, yeni layihəsi haqqında danışmağa, yeni söz deməyə imkan yaranır. Hamını öz fəvqəlecasak yaradıcılığı ilə maraqlandıran sənətkar haqqında müasir dünyanı ən məşhur və tanınmış musiqi xadimləri dəyişli fikirlər söyləyirlər. M.Rostropoviç, Q.Dubinski, D.Harrington, S.Qubaydulina, K.Qann və bir çoxları Firangiz Əlizadənin bənzərsiz sənəti yüksək qiymətləndirərək, onun Azərbaycan, bütövlükdə isə Şərqi musiqisinin dünyəvi səviyyəsində tanınmasını böyük töhfə verdiyini göstərir.

Olmaq məlumiyyəti, adını dəfələrlə böyük iftixar hissi ilə yad etdiyi Qara Qarayev məktəbinin ənənələrini layiqincə davam etdirərək Firangiz Əlizadə müasir Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin "qəpləni" dünyaya daha çox açan və bu yolda daima çalışan yorulmaz mübarizdir.

Firangiz Əlizadə geniş yaradıcılıq fəaliyyətində yorulmadan çalışan, çalışdıqca da yeni zivərələr cəhd edən cəsəratli sənətkardir. Şübhəsiz, əldə olunan hər bir zirvəyə doğru ucalan yol böyük zəhmət və məsuliyyət tələb edir. Məqalələrinin birində Firangiz xanım çox dəyərli bir fikir söyləmişdir: "Mədəniyyət tarixində ancaq ən dahi adamların adı yaşayır. Bu adlar onların keçdiyi inkişaf yollarının qaldığı zirvədir". İndi də demək olar ki, Firangiz xanımın adı da belə zivərlərdən biridir, Q. qarşısına qoyduğu məqsədə - zirvəyə inamla irəliləməyi bacaran üstaddır.

Firangiz Əlizadənin istənilən fəaliyyət sahəsini arşdırırdıqda "ilk dəfə" kəlməsini işlətməyə ehtiyac yaranır. Belə ki, Firangiz Əlizadə ilk dəfə olaraq:

-virtuoz piano ifaçısı kimi Azərbaycanda, hətta keçmiş SSRİ məkanında avanqard bəstəkarların (A.Şonberq, A.Berq, A.Vebn, C.Keyc) müasir əsərlərini, o cümlədən, Azərbaycan, sovet və xarici ölkə bəstəkarlarını (C.Kramb, O.Messian, A.Şnitke, S.Qubaydulina, E.denisov, P.Vask M.Quliyev, A.Dadaşov, F.Qarayev, R.Rüstəmzadə, O.Felzer v.b.) fortepiano əsərlərini ilk ifaçısı olaraq tanımışdır. Keçən əsirin 70-ci illərinin ikinci yarısından başlayaraq hazırladığı "ilk dəfə ifa olunur" silsilə konsert proqramı ilə çıxış etməsi musiqi həyatında geniş rezonans doğmuşdur.

-Ü.Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında (indiki Bakı Musiqi Akademiyasında) "Müasir musiqi" və "Orkestr üslublarının tarixi" kurslarının tədrisini təşkil etmiş və bu kurslar üzrə ilk proqram və melodik vəsaitlər işləyib hazırlamışdır.

-Azərbaycan musiqi tarixində "Ağ atı" rok-operasını yazmışdır;

-azərbaycanlı bəstəkar kimi əsərləri dünyanın müxtəlif ölkələrində ən mötəbər konsert salonlarında, ən qabaqcıl musiqi kollektivləri və ifaçılar tərəfindən rekord sayda səsləndirilmiş, ən məşhur nəşriyyatlarında çap edilmiş, səsyzama studiyalarında disklərə yazılmışdır;

-azərbaycanlı bəstəkar kimi dünyanın ən prestijli mükafatlarına layiq görülmüşdür. Təkcə bir faktı qeyd etmək istərdim - 2019-cu ildə "Ağa Khan Foundation" Beynəlxalq fondunun ilk dəfə olaraq musiqi sahəsində təsis etdiyi "Ağa Khan Music Award" mükafatının ilk laureatı kimi "Nesimi passion" vokal-simfonik əsərinə görə Firangiz Əlizadənin seçilməsi həm Azərbaycanın, həm də bütövlükdə dünya musiqi mədəni həyatında olduqca əlamətdar hadisəyə çevrilmişdir;

-Türkiyədə opera və balet teatrının açılışı azərbaycanlı bəstəkar olaraq onun əsərləri ilə baş tutmuşdur;

-Azərbaycan incəsənət xadimi kimi Kembric Universitetinin Biografik mərkəzinin nəşri olan "XXI əsrin intellektualları" siyahısına daxil edilmişdir;

-Azərbaycanın təmsilçisi kimi YUNESKO xətti üzrə "Sülh Artisti" adına layiq görülmüşdür;

-Azərbaycanda və bütün postsövet məkanında Yaradıcılıq İttifaqına seçilən ilk qadın sənətkardir;

-qadın bəstəkar kimi Azərbaycan Milli Elmələr Akademiyasının müxbir üzvü seçilmişdir;

-çoxsaylı layihələrin həyata keçməsində yaxından iştirak edən, bilavasitə bədi rəhbəri olan ictimai xadimdir və s.

Beləcə "ilk dəfə" siyahısını çox uzatmaq olar. Onun müxtəlif ölkələrdə oxuduğu müəhazirələr, ustad dərsləri, müxtəlif sifarişlər üzərində yeni-yeni layihələrin yerinə yetirilməsi Firangiz Əlizadənin yaratmaq ideyasının tükənməyindən və hər zaman da lider olmasından xəbər verir.

Bəstəkarın dünya şöhrəti qazanmış musiqi əsərləri haqqında müxtəssislər müxtəlif araşdırmalar aparmış və onların musiqi dilinə, üslub

xüsusiyyətlərinə, yeniliklərinə dair layihəli fikirlər söyləmişlər. Lakin Firangiz Əlizadənin özünün bir musiqişünas kimi apardığı tədqiqatlar və yazdığı məqalələr də bəstələyici musiqi qədar yüksək elmi-bədi dəyərə malikdir.

Mədəni həyatda baş verən bütün əlamətdar hadisələrə laheyd qalmadığını o bir musiqişünas nöqtə-nəzərindən də məqalə və çıxışlarında fərdi, özünəməxsus şəkildə bildirir. Onu maraqlandıran və diqqətini cəlb edən, narahat edən və düşündürən problemlər dairəsi həm genişdir, həm də aktuallığına və zərurliyinə, haqqılıqına və samimiyətinə görə qiymətlidir.

Yazdığı hər bir cümlədə və satırda sənətkar dərin düşüncəsi və mükəmməl elmi biliyi, intellekti, həssas duyumu və yüksək zövqü qovuşaraq orijinal söz demək bacarığını da nümayiş etdirir.

XX əsrin 70-ci illərindən başlayaraq Firangiz Əlizadənin cari mətbuat səhifələrində bir-birindən maraqlı məqalələrlə çıxış etməsi Azərbaycan musiqi tənqidi fikrinə yeni nəfəs gətirdi. Bu yazılarda Müəllif Azərbaycan musiqisinin korifeylərini portretlərinə "vurdubü" zərif naxışlarla parlaq, yeni tərəvət qatırdı. Məsələn, "Bizim müasirimiz - Qara Qarayev" (1978), "Yalnız Səninlə, Emin Mahmudov" (1981), "Fikrət Əmirovun 60 illiyinə" (1982), "Musiqinin mənəbainə, Ü.Hacıbəyovun 100 illiyinə" (1985), "İstedadın çoxcəhətliyi, Ü.Hacıbəyovun 100 illiyinə" (1985), "Bəstəkar, pədaqoq, valəndaş, M.Maqomayevin 100 illiyinə" (1986), "Oktyabrın yaşıdı, C.Hacıyev 70 illiyinə" (1987), Nazim Rzaevə həsr edilmiş "Dirijorun portretinə ştrixlər" (1988); dirijor Rauf Abdullayevə həsr olunan "İstedad və inam" (1988), M.Rostropoviçin xatirəsinə "Zəmanenin dahi musiqiçisi" (2007), "Müəllim haqqında xatirələr" (2007) və s.

Konfey sənətkarlarla yanaşı, Firangiz Əlizadənin məqalələrində gənc musiqiçilərin də yaradıcılığını diqqətlə izlədiyini görürük. O, yazılarında gənc istedadları əldə etdiyi uğurlara birlikdə sevinir və gələcəkdə onları daha yüksək nailiyyətlər qazanmalarını diləyir. Məsələn, Fidan Qasimova haqqında "Müəllimin portreti" (1978), "Gənclərin yaradıcılığı:Fidan Qasimova" (1981), Fidan və Xuraman Qasimovaların uğurlarından bəhs edən "iki portret" (1984), "Cahangir Qarayevin labirintləri" (1981), Əzizə Mustafazadəyə həsr etdiyi "ilk portret" (1985) bu qəbildendir.

Bakının musiqi həyatında baş verən mədəni hadisələr, əlamətdar konsertlər də Firangiz Əlizadənin diqqətindən yayınmır. Məsələn, "Bakı

səhnəsində "Bohema" məqaləsində (1978) o, İtalyan operasının sərvərlərindən olan C.Puççininin bu əsərinin Opera və Balet teatrının səhnəsində qoyulmasını sevincidici hal kimi qiymətləndirir. Yaxud, "Umidləri doğruldan Festival" məqaləsində (1983) Bakıda Birinci Caz musiqisi Festivalının yekunları haqda çox təəssüratlı bəhs edir. "Görüş sevinci" məqaləsində isə (1985) dünya şöhrəti müğənni Müslüm Maqomayevin yeni konsert proqramını və müğənninin estrada ifaçılıq məziyyətlərini xarakterizə edir.

Məqalələri oxuduqca müəllifin mürciat etdiyi hər bir mövzuya dərinlik yiyələndiyini, geniş erudisiyasını, iti tələffüzünü şahidi oluruq. Bu yazıların mükəmməl elmi bəzaya istinad edən çox qüdrətli qələm sahibi, sözündə dürüst, bəzən də kəskin və sət şəkildə dəyə bilən cəsəratli musiqi tənqidçisi tərəfindən yazıldığı özünü aydın göstərir.

Azərbaycanın qüdrətli musiqi xadimləri haqqında çox sayda yazdığı məqalələrlə bərabər, Firangiz Əlizadə musiqi elminin aktual problemlərini işıqlandırılmasına da çalışmışdır. Onun həmin dövrdə çox məşhur Moskva nəşriyyatından biri olan "Sovet musiqisi" jurnalında çap edilən "Üçüncü dəfəyə inanram" (1987, iyul) məqaləsində Azərbaycan simfonik musiqisininin təşəkkülü, inkişafı və perspektivləri ətrafında apardığı müəhazirələr geniş diskussiyalara səbəb olmuşdur. Firangiz Əlizadənin simfonik musiqisininin tədqiqat istiqamətində mükəmməl elmi arşdırması "Azərbaycan simfonik musiqisi" monografiyasıdır. Bu tədqiqat işində Firangiz Əlizadə ilk dəfə olaraq dünya simfonik musiqisinə böyük töhfə verən Q.Qarayev və F.Əmirovun simfonik əsərlərini orkestr üslubunu arşdıraraq onların özünəməxsusluğunu və fərdi cəhətlərini aşkarlamışdır.

Firangiz Əlizadə çalışdığı bütün yaradıcılıq sahələrində - ister bəstəkarlıq, ister ifaçılıq, ister pədaqoji, ister elmi, isterşə də ictimai və məarifləndirici fəaliyyətində hər zaman yüksək səviyyəli musiqiçiyə ehtiyacıdır. Bütün bu yaradıcılıq istiqamətlərində onun istedadının eyni dərəcədə təzahür etməsi Firangiz Əlizadə fenomeninin unikallığından danışmağa əsas verir. Bununla bağlı Firangiz Əlizadənin Vaqif Mustafazadə haqqında dediyi sözləri yada salmaq istərdim: "Gələcək - istedadındır, zaman daima onun üçün işləyir". Bəli, zaman sənətdə yeni yol açar, ömrünü sənətə həsr edən fədaiyi ucağın, əbadi olaraq tarixə qovuşdurur. Firangiz Əlizadə fenomeni də zamanın və istedadın ucaltdığı zirvədir.